

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.mig@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2021:61, Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk

Ju2021/02575

Inledning

Svea hovrätt har gått igenom utredningen utifrån de utgångspunkter som hovrätten har att beakta. Utredningen har gjort ett förtjänstfullt arbete med att beskriva nu gällande regelverk och lämna förslag utifrån de direktiv som utredningen har fått. Hovrätten vill framföra följande synpunkter. I övrigt lämnar hovrätten förslagen utan erinran.

Omstrukturering av bestämmelser i 8 a kap. utlänningslagen (avsnitt 5.2)

Förslaget att helt omformulera och ersätta 8 a kap. utlänningslagen skulle enligt hovrättens ge en tydlig ram och ett överblickbart regelverk avseende utvisning p.g.a. brott. Hovrätten tillstyrker förslaget.

Förutsättningar för utvisning och bedömning av anknytning m.m. (avsnitt 5.3–5.4)

Utredningen föreslår bl.a. att utvisning ska kunna aktualiseras vid brott med straffvärde om sex månaders fängelse liksom redan vid än lägre straffvärde för brott av viss karaktär. Samtidigt föreslås att vissa i lag nu angivna begränsningar, såsom vad gäller utlänningslag som vistats i Sverige en viss tid eller som kom hit som barn, tas bort. Om utredningens förslag genomförs är det sannolikt att domstolarna kommer att ställas inför komplicerade avvägningar mellan statens intresse av att utvisning sker och de omständigheter som talar för att en individ, t.ex. p.g.a. anknytning, ska få stanna i Sverige.

Som hovrätten förstår förslagen är det i huvudsak samma omständigheter som redan idag aktualiseras vid frågan om utvisning som kommer att prövas även framöver. Samtidigt kommer prövningen att bli mer nyanserad, med färre fasta hållpunkter. I den föreslagna lagtexten anges att det särskilt ska beaktas i vilken utsträckning utlänningslag har etablerat sig i det svenska samhället. I författningskommentaren (betänkandet s. 501 f.) nämns några faktorer som på olika sätt kan användas som underlag, men det anges också att det ytterst alltid blir fråga om en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Några av de angivna faktorerna är relativt tydliga (t.ex. arbete, bostad och

kvarvarande band till hemlandet) medan andra är mer flytande (t.ex. i vilken mån utlännningen behärskar svenska språket). Som sådan faktor anges också ”bristande anpassning till svenska normer och förhållanden”, dock utan att det ges någon närmare ledning om vad som åsyftas annat än att det ”inte minst” avser hedersrelaterad brottslighet. För att prövningen ska bli så rättssäker som möjligt och inte överlämnas helt till rättstillämpningen vore det önskvärt om det angavs exempel på typsituationer i vilka utvisning ska eller inte ska ske.

Domstolens behandling av utvisningsfrågan (avsnitt 3.4.16)

Frågan om utvisning är sådan att domstolen har visst eget utredningsansvar. Hovrätten utgår ifrån att avsikten inte är att ålägga domstolarna ytterligare utredningsskyldighet. Det vore mot den bakgrunden önskvärt att i det fortsatta arbetet förtydliga vem som har ansvar för utredningen avseende de omständigheter som prövas vid ett utvisningsyrkande.

Utvisningsmen (avsnitt 6)

I utredningen föreslås vidare att bestämmelsen om utvisningsmen i 29 kap. 5 § brottsbalken tas bort. Enligt hovrättens mening är denna fråga mer komplicerad än vad det framstår som i betänkandet. Att en person utvisas från Sverige leder i många situationer till att personen drabbas på ett sådant sätt som typiskt sett bör beaktas genom regleringen i 29 kap. 5 § brottsbalken. Om möjligheten att beakta utvisningen som ett men vid straffmätningen tas bort kan det leda till att när två personer begår brott som är lika allvarliga och döms i samma rättegång den ena gärningsmannen drabbas av ett betydligt strängare ingripande än den andra och att detta enbart beror på att de har olika medborgarskap. En sådan ordning kan ifrågasättas från rättvisesynpunkt och kan inte kompenseras genom att beakta det men som utvisningen innebär vid bestämmandet av återreseförbudets längd.

Om det ändå skulle vara önskvärt att ta bort regleringen om utvisningsmen i 29 kap. 5 § brottsbalken kan en alternativ ordning vara att införa en möjlighet till en något förkortad verkställighet av ett utdömt fängelsestraff i de fall som verkställigheten ska avslutas med att en utvisning genomförs. Med en sådan ordning skulle den dömde få viss avräkning av straffet för att kompensera det men som utvisningen innebär samtidigt som det säkerställs att kompensationen endast sker i de fall utvisningen verkställs i praktiken. En viss avkortning av verkställigheten kan också framstå som rättvis mot bakgrund av att den som ska utvisas direkt efter ett avtjänat fängelsestraff inte får fördelen av de lättnader i verkställigheten som olika frigivningsförberedande åtgärder kan innebära. Till detta kommer att denna form av kompensation – till skillnad från ett förkortat återresandeförbud – medför en resursbesparing för Kriminalvården.

För det fall en reglering där utvisningsmen ska beaktas vid bestämmandet av återreseförbudets längd ändå införs är det önskvärt med närmare klargöranden hur den förkortade tiden ska beräknas.

Ska frågan om utvisning alltid prövas vid vissa brott? (avsnitt 5.8.5)

Vad gäller frågan om obligatorisk prövning av utvisningsfrågan vid vissa typer av brott instämmer hovrätten i utredningens bedömning att det inte bör införas.

Konsekvenser för de allmänna domstolarna (avsnitt 12.2.1)

Som framgått uppfattar hovrätten att utredningens förslag skulle leda till fler och mer nyanserade prövningar av utvisningsyrkanden. Även om dessa prövningar till viss del kommer att ske inom ramen för redan befintliga mål är det också sannolikt att antalet överklaganden till överrätt kan komma att öka. Även en mindre ökning kan tillsammans med andra förändringar vad gäller domstolarnas arbete leda till en ökad belastning på domstolarna och därmed ett ökat resursbehov. Om förslagen genomförs kan det också komma att krävas särskilda utbildningsinsatser för att säkerställa att reformen får genomslag och att de kommande prövningarna sker på ett rättssäkert sätt.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättspresidenten Anders Perklev, hovrättsråden Anne Mellqvist och Viveca Lång samt tf. hovrättsassessorn Petter Söderbäck, föredragande.

Anders Perklev

Petter Söderbäck